

114-es számú okiratcsomag

Csóthi malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/26.⁽¹⁾

Összefoglalás

A *Csóthi malom* a Szakács-ér jobb partján, a forrástól számítva hatodikként épült, a Pápateszérien kelet-nyugati irányban átvezető országút déli oldalán. Az 1886-ban kiállított - 23 pápateszéri malom tulajdonjogát igazoló - bizonyítványban "Csóthi" néven huszonkettediként felsorolt malmot a pápateszéri 483-as számú telekjegyzőkönyvben 722 helyrajzi szám alatt vették fel, tulajdonosa ekkor ifj. gróf Esterházy Móricz. A pápateszéri községi bizonyítvány alapján így is jegyezték be a XI/26 számú vízikönyvbe 1893-ban. Közben azonban Eigner János és Mihály szücsi lakosok kérésére Szücs község elöljárói is kiadtak egy bizonyítványt arról, hogy a szóban forgó malom már az 1885. évi XXIII. törvény életbe lépte előtt 20 évvel, sőt annál is régebben Eigner János és Mihály tulajdonában volt, így ők is igényt tartanak a vízhasználatra. A szücsi bíró és az elöljárók által 1889. március 15-én kiállított bizonyítvány - a "Csóri" malom tulajdonjogát igazoló dokumentum ikertestvére - a pápateszéri vízimalmok levéltári dokumentumainak értékes darabja. Az alispánnak - a "Csóri" malomhoz hasonlóan itt is arról kellett döntenie, melyik elöljáróság bizonyítványát fogadja el, a pápateszériét, vagy a szücsiét. Az Eigner János tulajdonjogát - és így a vízhasználat jogát is - elismerő engedélyokiratot végül 1905-júliusában állították ki az alispán hivatalában. A malom felülcsapott vízikerekének átmérője ekkor 3,44 méter, szélessége 0,78 méter volt. A malom üzeméhez engedélyezett vízmennyiség 110 liter másodpercenként. Három évvel később, 1908 nyarán hatósági ellenőrzést tartottak Eigner János *Csóthi malmában*. Az előírt méreteket és magasságokat rendben találták, ám a vonatkozó és magassági jegyet nem tudták elhelyezni, mert a molnár azokat nem szerezte be. Egy évvel később, 1909 júliusában újabb hatósági bejárást rendelt el a pápai főszolgabíró - Eignerék ekkorra beszerezték, amit korábban elmulasztottak. A hatósági szakértő így már elhelyezhette a magassági és a vonatkozási jegyet és a 10 koronás számlát - amint egy éve - most is benyújtotta. 1924-ben újabb ellenőrzést kellett tartani a *Csóthi malomban*, mert leesett a magassági és a vonatkozási jegy. A malom tulajdonosa ekkor Eigner Mihály pápateszéri molnármester volt.

A vízikönyv dossziét két piros vonallal áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA 7719/23/1967 szám alatt [S6-1].

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 114-es számú okiratcsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

Vízikönyv (1893 - 1967)

A vízikönyv dosszié első irata egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: *gróf Eszterházy Mór pápa teszéri u. n. csóthi malma* [S6-2]. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a mellékletek számát:

A vízikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A mellékletek száma
XI/26	1893 aug. 31.	Igazoló határozat alisp. 21043/93 sz. a.	2.
	1925 VIII. 18.	Eigner Mihály részére engedélyokirat.	3.
	1925 aug. 22	Felülvizsgálat. 16165/909	1.
	1925 szept. 1.	Felülvizsgálat. 8772/924.	1.
		Műszaki leírás	
		Helyszínrajz	
		Hossz- és keresztmetszelvények	
		Műépítmények rajza	
		Jegyzőkönyvek	
		Községi bizonyítvány	

Községi bizonyítvány (1886)

A községi bizonyítvány az eredeti dokumentum korabeli hiteles másolata [S6-3].

A vízikönyvben 62/93 számon iktatott alispáni okiratot 1886. december 31-én keltezték Veszprémben. A négyoldalas ív hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától

20267/ X. 1886

Gróf Esterházy Móricz Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Csóthi malmára nézve, az 1885 : XXIII t. cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. a. kibocsátott hirdetményhez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja.

Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t. cz. 190 § ának értelmében Pápa-Teszér községgel illetősége útján azzal közölnetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló vétbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül betérjesszessék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

Véghely Dezső

A dokumentumot 62/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/26 számú vízikönyvbe [S6-3].

Határozat (1893)

A vízhasználat jogosultságát igazoló alispáni határozat öt évvel később, 1893. március 10-re készült el azzal a megjegyzéssel, hogy a vízhasználat gyakorlatára vonatkozó feltételeket az 1885. évi XIII. t. cz. 192 §-a értelmében egy későbbi időpontban határozzák meg. A határozatot 62/93 számmal iktatták a vízikönyvbe. 3. pontja kötelezi a malom tulajdonosát, hogy a műszaki terveket saját költségén készíttesse el és azokat nyújtsa be az alispáni hivatalnak. Konkrét időpontot azonban nem határoz meg, csak *esetleg előforduló panasz, a vizimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás viziműveinek együttes rendezése* esetén ír elő záros határidőt [S6-4]. Amint látni fogjuk, erre 11 évvel később került sor.

Értesítés (1893)

A következő irat egy értesítés, dátuma 1893. augusztus 31. Ebben Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán arról értesíti az érdekelteket, hogy a *Csóthi malom* vízjogosítványának tárgyában kiadott, 5766 / 93. számú határozat jogerőre emelkedett, ezért elrendeli, hogy az összes iratot helyezték el a XI/26. számmal nyitandó vízikönyvbe. Az intézkedésről értesíti a tulajdonost, Pápa - Teszér község előljáróságát, a pápai járás főszolgabíráját és az I. kerületi magyar királyi kultúrmérnöki hivatalt [S6-5].

Bizonyítvány (1889)

Az 1886-ban kiállított községi bizonyítvány alapján az Eszterházy Mór tulajdonjogát igazoló alispáni határozat 1893-ra jogerőre emelkedett. Közben azonban 1889 márciusában indult egy másik eljárás is, melyben Eigner János és Mihály szücsi lakosok kérésére Szücs község előljárósága bizonyítványt adott ki arról, hogy *a Pápateszér község határában, a Görgőéri vizen lévő Eigner János-féle malom 20 évet meghaladó idő óta Eigner János és Mihály szücsi lakosok tulajdonát képezte, minél fogva nevezettek ezen vízhez most is teljes jogot formálnak* [S6-6].

Az 1885. évi XXIII-ik t. cz. értelmében bélyegmentes

Bizonyítvány

Az alulis írott Szücs község előjárósága által hitelesen bizonyítatik, - miszerint a P. teszéri határban ugynevezett Görgő éri vízen lévő, Eigner János féle malmot az 1885. évi XXIII-ik t. cz. életbe lépte előtt már Eigner János és Mihály szücsi lakosok bírták több mint 20 év előtt, -s így fentnevezettek ezen vízhez most is teljes jogot formálnak. -

Szücs 1889 évi mártius hó 15-én

aláírások:

(...) Gyula körjegyző	Holzinger bíró
(pecsét: Körjegyzői Hivatal Szücs)	(...) József
	Galler Miklós
	Weiler István

Kérvény (1889)

A malom tulajdonjogát igazoló bizonyítványt mellékelve Eigner János és Eigner Mihály szücsi lakosok kérvénnyel fordultak az alispánhoz [S6-7].

Nagyságos kir: Tanácsos és Alispán Ur!

Az ./. alá csatolt községi bizonyítván tanúsága szerint beigazolni képesek vagyunk beigazolni azt, hogy az általunk jelenleg is bírt malmot a reá folyó vízzel az 1885. évi XXIII-ik t. cz. életbe léptét több mint 20 évvel ezelőtt bírtuk.

Egész tisztelettel kérjük Nagyságodat, kegyeskedjék a jövőre is ezen a Görgő éri vízen lévő malomra folyó vízre nézve a vízi jogot megállapítani, s erről tisztelettel alulírottakat végzésileg értesíteni. -

Kiváló tisztelettel maradván

Nagyságos kir. Tanácsos és Alispán urnak

Szücs 1889 15/III.

legalázatosabb szolgái:

Eigner János és

Eigner Mihály

szücsi lakosok. -

A kérvény 1889. április 29-én érkezett Véghely Dezső alispán hivatalába. A négy évvel később, 1893 márciusában keltezett és augusztusban jogerőre emelkedett, 5766/X. 1893 sz. alispáni határozat a kérvény ellenére még gróf Eszterházy Móriczot ismeri el a malom s a vízhasználat jogos tulajdonosának.

Eigner János 1905-ben kapja meg a nevére szóló engedélyokiratot [S6-7].

Műszaki leírás (1901)

1901 októberében készült el a malom műszaki leírása [S6-8].

Az 1885 évi XXIII. T. cz. 191 §-a szerint bélyegmentes.

A Pápa-Teszéri határban fekvő - Eigner Mihály és János -féle (csóthi) malom műszaki leírása. -

Ezen malom a Pápa- Teszéri határban az ugynevezett "Görgő" patakra van építve, s fel van véve a Pápa - Teszéri 483. sztzökvben 722 helyrajzi szám alatt terület nélkül. Ezen malom telekkönyvileg bejegyzett tulajdonosai: Eigner János és neje Koncz Rozi, Eigner József és Eigner Mihály. Ezen tulajdonosok csak is a felépítményt bírják, - míg a telek, melyen a malom építve van, valamint a vízvezető csatorna területe a Pápa - Ugodi hitbizomány tulajdona, a minek ezidőszerinti haszonélvezője kisk. gróf Esterházy Pál. A telek és vízhasználatáért a malom tulajdonosok évi haszonbért fizetnek a hitbizománynak.

A malom egy felülcsapó 3.44 mtr átmérőjű felülcsapó vizeskerékkel van építve; az őrlőkő 1.0 mtr. átméretű; a vízbefolyás egy 0.33 mtr. széles és 0.27 mtr magas nyíláson történik, melyből a víz egy 4.40 mtr hosszú vályun jut a kerékre. A malom paraszt őrlésre van berendezve. Ezen malomnál rekesztábla magasság nincs, mert a a tuloldalon kitüntetett méretű nyílással ellátott záró szerkezet képezi. -

Ezen malomnak vadvízárka van ugyan, - de ennek torkolatán zsilip nincs, hanem egy földellett ellátott deszka vályu van a csatorna fenékbe betéve, melynek felső vége deszkaborítékkal van ellátva és földdel eltemetve. - Különben esőzés alkalmával, midőn a kicsiny "Görgő" patak vize megszaporodik a felső malmoknál kiönt és az egész völgyön folyik le.

Ezen malom felső szomszédja a Szücs községi, az alsó pedig a Szt. Iván községek malmjai.

Ezen malom tisztít felfelé 270 futómétert, lefelé pedig a Pápa - Teszéri utig 98 futómétert.-

A malom felvétele a tengerszintől számítva eszközöltetett; az adat a katonai térkép után, a Szücs községi malomtól - melynek zsilip magassága 186 méterrel fixíroztatott, - történt a kiindulás.

Fixpontokul a malomépület hátulján levő ajtó küszöb és ablak vasa vétetett fel, melyek fekvései és magassági méretei a hosszszelvényre rajzolt malom épület vázlatain bejegyeztettek.

A hossz- és keresztaszelvények, műépítmények és helyszínrajz, valamint a műszaki leírás 2 -2 példányban elkészítettek. -

Pápán, 1901 évi október hó

aláírás: Török János társ. mérnök

Eigner Mihály, Eigner János és neje Koncz Rozi

Helyszínrajz (1901)

A műszaki terveket Török János mérnök készítette el 1901 ősen. Az uradalmi térkép után készített helyszínrajz a Szakácséren épült három malom pontos helyét rögzíti a szelvényszámok és a helyrajzi számok feltüntetésével. A háromból kettő pápateszéri területen épült (a Szücs községi malom a 731-es hrsz és a *Csóthi malom* 722 hrsz.), a harmadik a patak bal partján, a Hosszú tó szentiváni oldalán épült Szent Iván község malma. A Szücs községi és a Csóthi malmoknál a helyszínrajz nem mutat malomtavat, a szentiváni területen épült malom vizét azonban a tekintélyes méretű Hosszú-tó duzzasztja fel.

A helyszínrajz mutatja azt a Görgő patakot a Szücs községi malomnál átszelő gazdasági utat is, amelyen keresztül a malom Pápateszér felől megközelíthető [S6-9], [S6-10].

Műépítmények (1901)

Az alaprajzból, a hosszmetsetből és az előlnézetből megállapíthatók a *Csóthi malom* épületének, a malomfejnek, a vízikereknek és a rávezető favályúnak a főbb méretei [S6-11], [S6-12].

Hossz- és keresztzelvények (1901)

A rajz többek között mutatja a malomépület ajtajának küszöbén és az épület ablakának vasrácsán elhelyezett magassági jegy helyét, a *Csóthi malom* valamint felső és alsó szomszédai közötti magasság különbségeket és általában sok fontos - egy esetleges helyreállításhoz nélkülözhetetlen - adatot [S6-13].

Engedélyokirat (1905)

Az 1905 július 16-án keltezett, kézzel írt engedélyokirat Eigner János Pápateszér községbeli lakos nevére szól. Az Eigner János nevére 1905-ben kiállított, 1085/1905 számú engedélyokiratot csak húsz évvel később, 1925-ben helyezték el a a vízikönyv dokumentumai között, ekkor már Eigner Mihály volt az engedély tulajdonosa [S6-14].

Értesítés (1905)

Az engedélyokirattal azonos számú dokumentumban olvasható, hogy a *Csóthi malomról* van szó, amely Eigner János tulajdonát képezi [S6-15].

Jegyzőkönyv (1908) [S6-16]

Jegyzőkönyv.

Felvette a pápai járás fősolgabírája Pápateszér községben 1908. évi július hó 14-én, Eigner János "Csóthi" malma viziműveinek hatósági megvizsgálása tárgyában.

Jelen voltak:

Körmendy Béla tb. főszolgabíró, az eljárás vezetője, Tarján Ernő kir. mérnök, hatósági szakértő, Eigner János engedélyes.

Nevezettek a hely színén megjelentek. Hatósági szakértő a 10857/1905. (XI/26. vizikönyvi) számú engedélyokirat és a hozzátartozó terv alapján a szükséges lejtmeréseket teljesíti és megállapítja, hogy a szóban levő vízi művek az engedélyezett méretekkel épültek meg.

A lejtmerésnél kiindulásul szolgált az engedélyokirat 11 §.-ban megjelölt fixpont, és a tervben látható ablakrácsosn elhelyezett fixpont, mint a mellékelt vázlat feltünteti.

(rajz: a malom-ház északi homlokzata)

Ezen kívül beméretett a malomépület déli homlokzatán levő ablaknak párkányt képező, függélyes állású malomköre, melynek teteje: 179.452 mtr. Bővebb felvilágosítást az alábbi vázlat ad.

(rajz: a malomház déli homlokzata)

Mint hogy engedélyes nem hozatta meg a vonatkozó és magassági jegyet, azokat elhelyezni nem lehetett és ezért még egy eljárás lesz pótlólag tartandó a jegyek fölhelyezése céljából mely eljárás a mainak kiegészítéséül fog szolgálni és eredménye folytatólag ugyanezen jegyzőkönyvre vezethető rá.

Hatósági szakértő csatolja 10 Kr.-ról szóló ellennyugtáját.

Ezt a jegyzőkönyvet a jelen voltak helyben hagyva aláírták.

Kmf.

Körmendy Béla

tb. főszolgabíró

Tarján Ernő

kir mérnök

Eigner János

3935/1909

Folytatólag felvette a pápai járás főszolgabírójára Pápateszére 1909. évi július 13-án a magassági és vonatkozási jegy felhelyezése tárgyában.

Jelen voltak alulírottak, kik a hely színén megjelentek. A magassági jegy a malomzilip fölött a balparton 2 méternyire levő foglaló oszlopon erősített fel az engedélyezett duzzasztás magasságában: 180.175 mtr.

A vonatkozó jegy a malomhoz tartozó istállóépület ajtajának süvegfáján helyzetett el 181.852 mtr. alapsík fölötti magasságban.

Hatósági szakértő csatol 10 K. ellennyugtát. A jegyzőkönyvet a jelen voltak helyben hagyva aláírták.

Kmf.

aláírások:

(...) szolgabíró

Tarján Ernő

kir. mérnök

Eigner János

Alispáni irat a vízikönyv vezetőjének (1909)

Az alispán utasítja a vízikönyv vezetőjét, hogy a *Csóthi malom* hatósági felülvizsgálatának adatait jegyezze be a XI/26. számú vízikönyvbe és a jegyzőkönyvet helyezze el az okirattárban [S6-17].

Jegyzőkönyv (1924) [S6-18]

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Pápateszéren 1924. évi április hó 8-án az Eigner János jogutóda, Eigner Mihály pápateszéri "Csóthi" malma leesett magassági és vonatkozási jegyének újra való fölhelyezése tárgyában megtartott helyszíni eljárásról.

Jelenvoltak az alulirottak.

Hatósági szakértő a malomtulajdonos által előadott terv és engedélyokirat alapján elvégezte a szükséges lejtéréseket és a magassági jegyet a malomcsatorna jobbpartján, a malomfej fölött 5 méternyire elhelyezett faoszlopra erősítette fel 180.160 mtr magasan az alapsík fölött vagyis némileg hibás furás következtében 15 miliméterrel mélyebben, mint a 10857/1905. alisp. és XI/26 vízikönyvi számú engedélyokirat 8. §-a megkívánja (180.175 mtr). Az 1908. évi felülvizsgálati jegyzőkönyv tartalmazza, minden egyéb fixpont elpusztult a malomépület átépítése következtében.

A vonatkozási jegy a malomépület déli homlokzatán, a malomba vezető ajtótól nyugatra az ajtónyílás szélétől 1 méternyire elhelyezett fadarabra erősített fel 181.473 mtr magasan az alapsík fölött.

A lejtérésnél kiindulásul szolgált a malomépület déli oldalán levő egyetlen kis alsó ablak félmalomkő - párkányának teteje 179.452 mtr magassággal. Ezt a fixpontot az 1908. évi felülvizsgálati jegyzőkönyv tartalmazza, minden egyéb fixpont elpusztult a malomépület átépítése következtében.

Hatósági szakértő a következő fixpontokat mérte még be:

- a.) a malomépület déli oldalán a bejáró ajtó süveggerendájának alsó éle: 181.604 mtr.
- b.) a malomfej facsatornája fölött levő betonfal közepén x alakú bevágással megjelölt pont: 181.002 mtr.

Ezzel az eljárás befejeztetett s a jegyzőkönyv aláíratott.

Kmf.

Aláírások:

(...) h. főszolgabíró

Tarján Ernő kir. műszaki tanácsos, hatósági szakértő

Határozat (1924)

Az 1924 május 19-én keltezett határozat a felülvizsgálat megtörténtét tudomásul veszi és utasítja a vízikönyv vezetőjét, hogy a dokumentumot helyezze el a XI/26. számú vízikönyvben [S6-19].

Határozat a vízjogi engedély visszavonásáról(1967)

Eigner János és Mihály "Csóthy" malmának vízjogi engedélyét 1967-ben vonták vissza [S6-20].

[S6-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-1.pdf>

[S6-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-2.pdf>

[S6-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-7.pdf>

[S6-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-8.pdf>

[S6-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-9.pdf>

[S6-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-5.pdf>

[S6-7] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-6.pdf>

[S6-8] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-15.pdf>

[S6-9] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-16-a.pdf>

[S6-10] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-16-b.pdf>

[S6-11] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-18-a.pdf>

[S6-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-18-b.pdf>

[S6-13] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-17.pdf>

[S6-14] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-4.pdf>

[S6-15] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-14.pdf>

[S6-16] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-12.pdf>

[S6-17] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-13.pdf>

[S6-18] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-10.pdf>

[S6-19] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-11.pdf>

[S6-20] <http://motka.gyor.hu/file/atch/82/114-3.pdf>